

Význam advokátských rodín v štruktúre slovenskej advokácie v medzivojnovom Československu

K e r e c m a n, P.*

KERECMAN, P.: Význam advokátských rodín v štruktúre slovenskej advokácie v medzivojnovom Československu. Právny obzor, 102, 2019, č. 3, s. 248 – 283.

Importance of lawyer's families in the structure of Slovak advocacy in interwar Czechoslovakia. In interwar Czechoslovakia the arrival of young adepts to the legal profession was influenced not only by the objective position of advocacy in society determined by legal regulations (in particular the length of articulated clerk's experience, degree of internal professional freedom) and by economic situation of the lawyers or perception of this profession by the public, but also by the family environment. The specific features of Slovakia were a relatively small territory, the ideological closeness of the profession's members, which appeared already in the Hungarian period, especially among nation-oriented lawyers, and the fact that law offices were established directly in homes of the lawyers, where their families lived. These circumstances also contributed to the establishment of family relations among lawyers. Lawyer's families were connected by marriages of sisters and daughters of lawyers with their colleagues. The lawyers employed in their offices not only their sons, but also their other relatives. In some cases, several siblings worked as lawyers. The most important Slovak lawyer's families were the Mudroňs, the Halašas, the Daxners, the Fajnors, the Jesenskys and the Bazovskys. Many renowned pre-revolution lawyers transferred their legal practices to their sons (e.g. J. Dérer, C. Horváth, S. Medvecký, P. Jamnický, A. Pivko, E. Stodola) or nephews (e.g. I. Markovič, M. Mičura, D. Okáli). The lawyer's profession was later transferred from fathers to daughters and marriages between female lawyers (articled clerks) and male lawyers were concluded – they often performed the legal profession together. Lawyer's families in Slovakia in the interwar period were an important bearer of traditional values of the legal profession and contributed to its development.

Key words: Advocacy, history of legal professions, family

1. Úvod

Na jeseň v roku 1941 vydalo pražské vydavateľstvo Novina český preklad knihy *La vita dell'avvocato (Život advokáta)*¹, ktorej autormi sú bratia advokáti Pierluigi a Ettore Érizzo. Boli synmi Paola Francesca Érizzo, ktorý advokáciu vykonával v talianskom Janove päť desaťročí. Pracovali veľa rokov spoločne a po otcovej smrti kanceláriu prevzali. V knihe sa autori vyznávajú z lásky k advokátskemu povolaniu a vysvetľujú, ako sa v nich zrodila: „*Máme radi svoje povolanie, pretože je krásne a pretože nám umožňuje vniknúť do duše ľudí, ktorí sa nám zverujú, pretože nám pomáha poznať ich radosti, úzkosti a bolesti; pretože je to povolanie dobré a neraz nám dáva príležitosť vykonať*”

* JUDr. Peter K e r e c m a n, PhD., advokát, Košice.

Autor ďakuje za cenné rady Mgr. Zdenkovi Ďuriškovi z Národného biografického ústavu Slovenskej národnej knižnice a za podnet k formulácii témy Mgr. Janovi Koberovi, L.L.M., z Ústavu štátu a práva Akadémie vied ČR.

¹ÉRIZZO, P. – ÉRIZZO, E. *Život advokátův*. Praha : Novina, 1941.

*potichu trocha dobra; máme ho radi, pretože nás ho učil náš otec a my ho budeme učiť s pomocou Božou i naše deti.*⁴²

K odovzdávaniu advokátskeho povolania z otca na syna dochádzalo aj v mezivojnovej slovenskej spoločnosti. Advokátske rodiny sa spájali i sobášmi medzi dcérami či sestrami advokátov a ich kolegami. Do advokátskych kancelárií nastupovali i ďalší príbuzní advokáta, ktorých z dôvodov rodinných väzieb advokát zamestnal ako koncipientov. Po vstupe žien do advokácie pribudol nový fenomén – advokátske manželstvá. Rozširujúce sa advokátske rodiny mali na vývoj personálnej štruktúry mezivojnovej slovenskej advokácie nezanedbateľný vplyv.

2. Činitele ovplyvňujúce vstup do advokácie a osobitosť situácie na Slovensku

Rodina je jedným najvýznamnejších činiteľov pri výbere povolania. Rozhodnutie mladého právnika vstúpiť do advokácie, ale i záujem jeho rodičov, aby mu povolanie odovzdali, sú však formované viacerými faktormi. Patrí medzi ne najmä právna úprava výkonu povolania, ktorá stanovuje podmienky vstupu do povolania a mieru slobody advokácie ako predpoklad naplnenia účelu povolania, ale aj celkový – najmä hospodársky – stav advokácie a jej postavenie v spoločnosti, či počet advokátov v danom čase. Ďalšími faktormi sú napríklad atmosféra v stave či vnímanie advokátskeho povolania spoločnosťou.

Pred prvou svetovou vojnou (ku koncu roka 1913) bolo zapísaných do zoznamov advokátov so sídlom na území dnešného Slovenska³ spolu 1 117 advokátov⁴. O stave po vojne v roku 1918 kompletne údaje chýbajú, posledné známe sú z konca roka 1917. Možno z nich usúdiť, že povojnové počty poklesli oproti predvojnovým o viac než desať percent⁵ a celkový počet advokátov zapísaných so sídlom na území dnešného Slovenska iba mierne prekročoval tisíc. Po vzniku ČSR a vytvorení matričnej evidencie advokátov novovzniknutou Advokátskou komorou v Turčianskom Sv. Martine sú prvé úplné údaje z roku 1922, keď bolo zapísaných so sídlom na Slovensku⁶ 914 advokátov⁷. Počet advokátov postupne narastal – v roku 1925 bolo zapísaných 982 advokátov⁸, v roku 1930 už

² Tamtiež, str. 243.

³ T. j. bez územia Podkarpatskej Rusi.

⁴ Z toho v bratislavskej advokátskej komore 445, v banskobystrickej 69, v prešovskej 206, v košickej 235 advokátov, v (neskôr) slovenskej časti obvodu rábskej komory 46, balážskoďarmotskej 54, miškoveckej 49 a marmarošigetskej 13 advokátov. Magyarországi tisztizásim – és Névtára 1914. Budapest: Pesti Könyvnyomda – Raeszvény-Társaság, 1914.

⁵ Ku koncu roka 1917 bolo v bratislavskej komore zapísaných 427 advokátov, v banskobystrickej 62, v prešovskej 190 a v košickej 229, v slovenskej časti obvodu komory v Rábe 39 advokátov, v Balážskych Ďarmotách 58 advokátov (došlo ale medzičasom k rozšíreniu jej obvodu o Šahy na úkor komory v Rábe), v Miškovci 51 a Marmarošskej Sihoti 11. Celkovo teda bolo zapísaných 1 067 advokátov. Magyarországi tisztizásim – és Névtára 1918. Budapest: Pesti Könyvnyomda – Raeszvény-Társaság, 1918.

⁶ Bez Podkarpatskej Rusi.

⁷ Ročenka Republiky Československé. Ročník II., Praha, 1923, s. 216.

⁸ Ročenka československé republiky. Ročník V., Praha, 1926.

1 034 advokátov⁹, o päť rokov neskôr 1 158 advokátov¹⁰ a ku koncu roka 1937 až 1 193 advokátov¹¹. Po územných stratách v dôsledku Viedenskej arbitráže ku koncu roka 1938 už iba 1 042¹², resp. po vzniku tzv. slovenského štátu¹³ 947 advokátov¹⁴. Hoci počet advokátov od vzniku ČSR do roka 1938 postupne rástol, trvalo nakoniec sedemnášť rokov, kým dosiahol predvojnový stav (v priebehu roka 1935¹⁵).

K dopĺňaniu advokátskeho stavu po prvej svetovej vojne prispeli urýchlené legislatívne zmeny. Už v januári 1919 boli vytvorené na území Slovenska podmienky na vykonávanie advokátskej skúšky zriadením skúšobnej komisie v Banskej Bystrici¹⁶, neskôr v Turčianskom Sv. Martine¹⁷. V prechodnom období do konca roka 1920 bolo umožnené skladať advokátsku skúšku už po vykonaní dvojročnej praxe¹⁸. Od roka 1920 mohlo dochádzať k presídleniu advokáta z Čiech na Slovensko¹⁹. Dĺžka osnovníckej praxe bola v roku 1924 skrátaná z dovtedajších šiestich na päť rokov²⁰. Znova predĺžená na šesť rokov bola až v roku 1936.²¹ Takto boli vytvorené podmienky na uľahčenie vstupu do advokácie, keďže po vzniku Československa „*hospodárska konjunktúra sľubovala, že sa vojnové pohromy rýchlo odčinia a že mladí sa aj pri zvýšenom počte v advokácii ľahko užívia. Komory nenamietali, veď sú to ostatne synovia a dcéry. Tak vstupuje na bojisko nová generácia*“.²²

Advokácia bola už v Uhorsku po tom, čo sa ako stav malého počtu privilegovaných vymanila zo zovretia pevných rúk vlády²³, slobodná, a očakávalo sa, že rovnaká sloboda jej ostane zachovaná i v novom štáte. Vnútna sloboda advokácie v komorách bola však zakrátko po vzniku Československa potlačená. V roku 1920 boli dovtedajšie advokátske komory v Bratislave, Banskej Bystrici, Prešove a Košiciach zrušené ich zlúčením do Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine. Zároveň bolo advokátom odňaté právo rozhodovať na valných zhromaždeniach, ako aj právo voliť si výbor komory, predsedu komory a ďalších funkcionárov. Všetky práva, ktoré podľa dovtedajších predpisov patrili valnému zhromaždeniu, zveril totiž zákon správnomu výboru komory. Jeho členov

⁹ Ročenka Republiky Československé. Praha : Orbis, 1935, s. 252.

¹⁰ Věstník Ministerstva spravedlnosti, ročník XVIII (1936), s. 8 – 9.

¹¹ Ročenka Republiky Československé. Praha : Orbis, 1938, s. 287.

¹² Štatistická príručka Slovenska. Bratislava, Štátny plánovací a štatistický úrad, 1947, s. 313.

¹³ Podľa stavu k novembru 1939.

¹⁴ Soznam členov advokátskych komôr na Slovensku. Turčiansky Sv. Martin, 1940.

¹⁵ Ku koncu roka 1928 bol počet zapísaných advokátov v zoznamoch 1 183. Batovec v almanach. Politický kalendár Československé republiky na rok 1929. Ročník XXXVII. F. B. Batovec, Praha, 1929, s. 379 – 381.

¹⁶ Nariadenie ministra – plnomocníka vlády Československej republiky pre správu Slovenska č. 5/1919 Úradných novín o jednotnej skúške sudcovskej a advokátskej.

¹⁷ Nariadenie ministra – plnomocníka vlády Československej republiky pre správu Slovenska č. 9/1921 Úradných novín o preložení sídla komisie pre jednotnú skúšku sudcovskú a advokátsku.

¹⁸ Nariadenie ministra – plnomocníka vlády Československej republiky pre správu Slovenska č. 130/1919 Úradných novín o advokátskych a sudcovských skúškach.

¹⁹ Zák. č. 83/1920 Sb. zák. a nař. o dočasnej úprave advokácie.

²⁰ Zák. č. 40/1922 Sb. zák. a nař., ktorým sa menia niektoré ustanovenia o advokátoch.

²¹ Zák. č. 144/1936 Sb. z. a n., ktorým sa menia a dopĺňujú niektoré ustanovenia o advokátoch.

²² KVĚT, K. *Advokacie. Příspěvek k sociologii advokátního stavu*. Praha : Nakladatelství L. Mazáč, 1938, s. 19.

²³ Takto charakterizuje Karel Květ stav v advokácii v Čechách pred prijatím advokátskeho poriadku z roku 1868, no rovnako to platí aj o advokácii uhorskej. KVĚT, K. *Advokacie*. S. 15.

menoval a kedykoľvek mohol odvolať minister spravodlivosti po dohode s ministrom pre zjednotenie zákonodarstva a organizáciu správy²⁴. Hoci malo ísť iba o dočasné opatrenie, samospráva advokácie v medzivojnovom období nebola už nikdy obnovená.

Hospodárska situácia advokácie nebola uspokojivá. Napriek počiatočnému optimizmu po skončení vojny a hospodárskym úspechom štátu sa očakávania advokátov nenaplnili. Do nového štátu a novej právnej reality vstupovali s nádejou, že budú vyhľadávanými a primerane honorovanými „*sprostredkovateľmi*“ vzťahu jednotlivca s novou „*verejnou mocou, s ktorou každý prichádza do styku, avšak vo vzťahu ku ktorej nie každý dokáže konať sám tak, aby to bolo na jeho prospech*“²⁵. No advokátska sadzba (tarifa) nenasledovala zmeny hospodárskej situácie v štáte, advokáti boli preťažovaní povinným bezplatným zastupovaním, o príjmy ich pripravovali i pokútnici, a advokáti ako príslušníci slobodného povolania nemali vyriešené ani svoje nemocenské a dôchodkové zabezpečenie. Hospodárska kríza po roku 1930 dopadla i na advokáciu. Samotní advokáti zdôrazňovali, že je aj v záujme spoločnosti „*zveľadiť nezávislý advokátsky stav*“, pretože „*advokát majúci plniť svoje povolanie musí byť k nemu nie len odborne spôsobilý a vo zvrhovanej miere svedomitý a dôveryhodný, ale týmto požiadavkám bude môcť vyhovieť len advokát hmotne a mravne nezávislý. Svojmu úkolu nebude môcť dostať advokát zápasiaci s existenčnými starosťami. Následky odniesla by celá spoločnosť, nie len ten-ktorý advokát, alebo advokátsky stav*“²⁶. V roku 1936 rezolúcia IV. zjazdu československých advokátov konaného v Prahe znova upozorňovala na „*hroziaci pokles hospodárskej a odbornej úrovne stavu*“, žiadala ochranu pred pokútnictvom, ktoré sa „*rozomohlo do tej miery, že ohrozuje právny poriadok, bezpečnosť verejnosti a výkon riadnej právnej pomoci*“, kritizovala výkon práva chudoby a vyzývala na urýchlené zriadenie vlastného advokátskeho poisťovacieho ústavu (Penzijný ústav československých advokátov), ktorý bude nositeľom poistenia²⁷. Hoci aj predstavitelia štátu zlú hospodársku situáciu advokácie vnímali v kontexte významu riadneho plnenia jej úlohy v justičnom systéme²⁸, k zlepšeniu situácie v medzivojnovom období už nedošlo. Situácia bola hodnotená aj týmito slovami: „*Nastávajú pomery horšie od vojnových. Starí znovu chudobnejú, mladí nebohatnú, ale pritom pomaly vymierajú advokáti vysmievaní kedysi pre vzájomnú prehananú zdvorilosť, a na ich mieste sa dost' často objavuje omnoho menej vábivý obraz zápasu z arény*“²⁹.

²⁴ Zák. č. 167/1920 Sb. zák. a nař. o dočasnej úprave činnosti advokátskych komôr na Slovensku.

²⁵ KVĚT, K. *Advokacie*. S. 12.

²⁶ KLENKO, Š. Poistenie advokátov. In Prvý sjazd advokátov zo Slovenska a Podkarpatskej Rusi v Bratislave dňa 6. a 7. IV. 1935. Sostavil Výkoný výbor sjazdu. Vydal vlastným nákladom I. Sjazd advokátov na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, 1935, s. 70.

²⁷ První odborový sjezd československých právníků 1936, Praha, 1936, s. 312 a nasl.

²⁸ Napr. Ivan Déner v prednáške Význam advokácie československej v roku 1935 na Prvom sjazde advokátov zo Slovenska a Podkarpatskej Rusi: „*Všetky teorie a krásne řeči o velikých úkolech advokátskeho stavu ostanú len pia desideria, keď hospodárske pomery advokátov ostaly by také, ktoré by ich nútili k neúprosnému existenčnému boju, v ktorom by nemohli brať zreteľ na vyššie a ideálne úlohy, ale koncentrovať by sa museli na zabezpečenie každodenného najminimálnejšieho chleba za každú cenu a všetkými prostriedkami*“. Prvý sjazd advokátov zo Slovenska a Podkarpatskej Rusi v Bratislave dňa 6. a 7. IV. 1935. Sostavil Výkoný výbor sjazdu. Vydal vlastným nákladom I. Sjazd advokátov na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, 1935, s. 10 – 16.

²⁹ KVĚT, K. *Advokacie*. S. 20.

Na druhej strane, v medzivojnovom Československu bola advokácia verejnou mienkou vnímaná pozitívne. Často boli verejne pripomínané zásluhy advokátov na vzniku nového štátu³⁰, ale aj ich skoršie zasadzovanie sa za práva slovenského národa v uhorských časoch. Viacerí advokáti sa zapojili bezprostredne po vzniku štátu do jeho budovania, viacerí nastúpili i úspešnú politickú dráhu.

Povolaniu advokáta bola v spoločnosti venovaná pozornosť. Prispievala k tomu i tlač, ktorá často prinášala správy zo súdnych pojednávanií. Neobmedzovala sa iba na strohý opis veci, ale farbisto líčila postupy advokátov na pojednávaniach³¹. Tlač však s rovnakým záujmom prinášala i správy o pochybeniach advokátov³². Aj slovenská literatúra prvej polovice 20. storočia venovala advokátom pozornosť. Vykreslila obrazy advokáta v celej ich nožnej rozmanitosti. Advokát ako literárna postava bol zobrazovaný s úctou³³, no niekedy aj s dešpektom³⁴, veselo³⁵, ale aj vážne, kriticky³⁶, niekedy až odsudzujúco³⁷. Advokáti vystupovali v románoch i poviedkach ako súčasť života mestskej

³⁰ Napr. FAJNOR, V. Práca slovenských právnikov pred prevratom a v prvom desaťročí Republiky. Právny obzor, 1928, č. 14, s. 406 – 420; FAJNOR, V. Bratia Mudroňovci, Štefan Fajnor a Miloš Štefanovič. Právny obzor, č. 9, roč. XVIII/1935, s. 165 – 184 (išlo o prednášku na Prvom sjazde advokátov zo Slovenska a Podkarpatskej Rusi v Bratislave dňa 6. a 7. IV. 1935; úryvok z tejto prednášky bol zaznamenaný i na gramoflatňu; jeho zvukový záznam vydala znova Slovenská advokátska komora v roku 2011).

³¹ Napr. *Tuhý boj dr. Bazovského o život Valentov* (Slovák, 17. 3. 1933, s. 4), *Dala si zavraždiť muža a ešte i pred porotou mu nadáva. Kto bol vrahom? – Reč dr. Bazovského – Rozsudok dnes večer* (Slovák, 16. 3. 1933, s. 4), *Krvavé udalosti v Košútoch pred súdom*, podtitulok: *Prvá srážka obžaloby s obranou* (Slovák, 1. 7. 1931, s. 3) atď.

³² Napríklad Slovák priniesol v roku 1931 správu pod titulkom *Divné pomery na Východnom Slovensku*, ktorá znela takto: „*Michalovce, 9. júla. Už niekoľko dní pošuškávalo sa po Michalovciach o nepeknom kúsku istého fiškála. Včera ako blesk rozniešla sa zpráva, že dr. Iványi (predtým Herskovits), bol zatknutý a četnickou eskortou odvedený do väznice krajského súdu v Košiciach. Iványi bol zatknutý pre falšovanie plnomocenstva. Prípád sa stal takto: Pred niekoľkými týždňami dostavili sa do kancelárie menovaného fiškála dve dedinské ženičky a informovali sa uňho, za akú odmenu by im vyzdvihnul z peňažnej knihy okresného súdu v Michalovciach obnos 13 000 Kčs, ktorý dostaly čo dedičstvo z Ameriky. Keď dr. Iványi žiadal od ich premrštený obnos (800 Kčs), vzdialily sa bez ujednania. Dr. Iványi by však nebol chytrým, keby sa nevyznašiel v motanici. Podal žiadosť v mene spomenutých ženičiek na súd, aby obnos bol poukázaný do jeho rúk, čo právneho zástupcu, pravda bez pripojenia potrebnej plnej moci. Súd túto žiadosť vrátil s tým, aby pripojil Iványi plnú moc. Iványi vyhovel žiadosti súdu a predložil plnú moc, na ktorej obe ženičky boli podpísané krížikmi. V ten istý deň dostavily sa na súd aj ženičky, aby si sami vyzdvihli peniaze. Velké bolo ich prekvapenie, keď im sdělili, že vyzdvihnutím peňazí poverili dr. Iványiho. Po tom udalosti sbehy sa už veľmi rýchlo a skončili zatknutím dr. Iványiho. Je toto už druhý prípad v Michalovciach, čo v krátkom čase pre odsúdeniahodné delikty bol zatknutý pravotár.*“ (Slovák, č. 152, 10. 7. 1931, s. 2).

³³ Ivan Horváth predstavuje advokáta ako človeka pátrajúceho po podstate vecí a spravodlivom usporiadaní sveta (*Rovnica s dvoma neznámymi, Zločin neživých vecí, Posledná kauza, Záhrada v daždi, Ukradnutý hlas, Jeden spravodlivý*).

³⁴ Meštiacke zvyky advokátov sú terčom kritiky napr. v Jého *Slovenských aristokratkách*, či v poviedke *Soňa*, naopak láskavý pohľad Jého na advokáta sa prejaví v poviedke *Katka volí*. Sympatie vyvoláva i hlavná postava advokátskeho osnovníka v Martišovej poviedke *Na rozcestí*. Kritický je predstavený advokát Petrovič v Jesenského románe *Demokrati*.

³⁵ Napr. Janko Jesenský v poviedkach *Večera* či *Obrana (Z rozpomienok advokáta)* s humorom vzbudzujúcim sympatie s advokátom popisuje advokátske kauzy.

³⁶ Napr. postava advokáta Jakuba Gelba v románe Martina Rázusa *Krčmársky kráľ*.

³⁷ Napr. v románe Petra Jilemnického *Pole neorané* (negatívna postava advokáta Rosenzweiga, koncipienta Krausa, naopak pozitívna advokáta Gavlasa), či v Jilemnického poviedke *Muzika*; v románoch Jána Poniča-

i vidieckej spoločnosti³⁸, boli zobrazovaní prevažne ako úspešní ľudia. Predmetom kritiky bola však chamtivosť advokáta³⁹, jeho neochota uprednostniť záujmy klienta pred vlastnými, ale aj pomoc pri presadení nespravodlivosti. Advokáti sa stali i filmovými postavami v československých medzivojnových filmoch. Ich filmový obraz je až na niekoľko výnimiek mimoriadne pozitívny⁴⁰. Nebolo výnimkou, že dostali priestor aj v rozhlasovom vysielaní Radiojournalu⁴¹.

Vznik a rozvoj advokátskych rodín bol ovplyvnený i niektorými špecifikami slovenského prostredia. Tými boli najmä relatívne malé územie Slovenska a ideová blízkosť príslušníkov povolania, ktoré prispievali k spájaniu advokátskych rodín sobášmi. V uhorských časoch slovenských národne orientovaných advokátov zblížovala najmä obhajoba národných práv, ale aj ich prenasledovanie štátnymi orgánmi za túto činnosť. Títo advokáti sa v politických procesoch vzájomne obhajovali⁴², na pomoc národným záujmom zakladali peňažné ústavy⁴³ a podporovali sa i vo voľbách do Uhorského snemu⁴⁴. Deti národne orientovaných advokátov mali často pre postoj rodičov obmedzenú možnosť vstupu do iných právnických povolání. Navyše, k úradníckej službe uhorskému štátu nepociťovali ani sympatie. Advokáti národovci tak svojich synov zamestnávali vo vlastných kanceláriách, či v kanceláriách kolegov a prijímali za koncipientov deti národne uvedomelých priateľov. Po vzniku Československa advokátov zblížovala služba novému štátu späť najmä s Ministerstvom pre správu Slovenska, či politická príslušnosť.

Ďalšou dobovou osobitosťou, ktorá mala vplyv na rozvoj advokátskych rodín, bolo umiestnenie advokátskych kancelárií priamo v domoch či bytoch advokátov, kde žila celá rodina. Deti tak od útleho veku mali jednak možnosť priamo vnímať prostredie otcovej advokátskej kancelárie⁴⁵, jednak pracovné stretnutia kolegov advokátov mali po-

---

na *Pavučina* (advokáti Silavecký a Kollár), *Treba žiť* (koncipient Edo Záboj), či v divadelnej hre Čistá hra (advokát Fifík); v románe Mila Urbana *Hmly na úsvite* negatívny obraz (advokáti Tenczer, Horovič), ešte zápornejšou postavou je advokát (Ivan Kalnický) v románe *V osidlach*, naopak, pozitívne v tomto románe nakoniec vyznieva postava iného advokáta (Medzihradský).

³⁸ Jégého poviedky *Dr. Garvič*, *Rozum na cestách*, *Pani Rafiková* atď.

³⁹ Tído J. Gašpar v poviedke *Žofka*, či Ján Čajak v poviedke *Jedna korunka*.

⁴⁰ K tomu viac napr. HRUDKA, J. Advokát na stříbrném plátně. Bulletin advokácie, č. 7 – 8/2006, s.72 – 75.

⁴¹ Napr. Samo Daxner, advokát v Tisovci, v roku 1938 spolupracuje s Radiojournalom, československým spravodajstvom rádiotelefonickým so sídlom v Prahe, s jeho pobočkou v Košiciach, v ktorého vysielaní napríklad 25. apríla 1938 od 20.50 hod. do 21.05 hod. prednášal na tému *Aké sme to mali súdy v bývalom Uhorsku*.

⁴² Napr. Štefan Fajnor obhajoval advokátov Františka Veselovského (1904) či Vendelína Kutlika v jeho disciplinárnom konaní (1887), Svetozára Hurbana obhajovali Rudolf Markovič a Miloš Štefanovič (1892), v banskobystričskom procese (1900) boli obžalovaní advokáti Matúš Dula, Svetozár Hurban, Andrej Halaša, Pavol Mudroň a obhajovali tu Emil Stodola, Rudolf Markovič, Gabriel Staroň a Ján Mudroň atď.

⁴³ Napr. Štefan Fajnor založil v Senici Pomocnú pokladnicu, spolu s Jánom Krnom Myjavskú banku, Vladimír Fajnor spolu s Jánom Veselom Zvolenskú ľudovú banku, Pavol Mudroň a ďalší advokáti sa podieľali na založení Tatrabanky atď. Zakladanie slovenských peňažných ústavov malo pomôcť slovenskému obyvateľstvu poskytovaním pôžičiek a chrániť ho pred úžerou.

⁴⁴ Napr. Cyril Horváth a Štefan Fajnor podporovali kandidatúru Františka Veselovského, martinskí advokáti podporovali kandidatúru Pavla Mudroňa atď.

⁴⁵ Pierluigi a Ettore Érizzo v knihe spomínanej v úvode píšu o svojich deťoch: „*Kedykoľvek prídu za mnou deti do kancelárie, vyzerajú úplne inak ako doma. Tatam je ich prirodzená nenútenosť! Pootvorí dvere pracovne, pozrú sa dovnútra a pýtajú sa, či smú ďalej ... Vstúpia dovnútra a najprv sa dívajú okolo seba. Je to iste zvedavosť,*

dobu rodinných návštev. Staršie deti nadväzovali kontakty s otcovými kolegami, formovala ich osobná skúsenosť s právom, bezprostredne vnímali výkon povolania rodičom, prarodičom či ďalšími príbuznými.

Hoci povolanie advokáta bolo na Slovensku v medzivojnovom období považované za príťažlivé, s narastajúcim počtom advokátov a zhoršovaním hospodárskej situácie advokátov sa otvorenie advokátskej kancelárie stávalo čoraz komplikovanejším. Pokiaľ si však koncipient po ukončení praxe nemusel otvárať novú kanceláriu a mal možnosť prevziať už zabehnutú kanceláriu iného advokáta, bol vo veľkej výhode. To, samozrejme, platilo najmä o mladých advokátoch, ktorí mohli vykonávať prax spoločne s otcom či iným príbuzným. Navyše advokáti, ktorí svoje povolanie vnímali a prezentovali pozitívne, vzbudili oň záujem i u detí.

3. Niektoré významné viacgeneračné advokátske rodiny

Rozvinuté advokátske rodiny na Slovensku vznikli ešte v uhorských časoch a v období Československa tak do advokácie vstupovala niekedy už tretia generácia. Išlo predovšetkým o rodiny slovenských národne orientovaných advokátov.

Štyri generácie advokátov Daxnerovcov

V časoch, keď sa advokátom stal prvý z Daxnerovcov, bola advokácia nepočítaným stavom a tomuto povolaniu sa venovali skôr zámožnejší zemanovia. Prvý z nich – Ján Daxner (1780 – 1847) pôsobil ako advokát v Tisovci. Z jeho šiestich detí sa dospelosti dožili iba dvaja synovia, najstarší a najmladší – obaja sa stali advokátmi: Juraj Daxner (1811 – 1880) a Štefan Marko Daxner (1822 – 1892). Juraj vykonával advokáciu iba krátko, neskôr bol hlavným slúžnym Gemersko-malohontskej župy. Štefan Marko zložil advokátsku skúšku v roku 1846, otvoril si kanceláriu v Tisovci, neskôr bol stoličným sudcom, potom podžupanom a znova sudcom na zmenkovom súde v Debrecíne. Nakoniec sa znova vrátil do advokácie. Advokátom sa stal aj Jurajov syn Samo Daxner (1856 – 1949). Právo študoval na Právnickej akadémii v Bratislave spolu s budúci advokátmi Jozefom Dérerom a Jánom Vanovičom. Aj on sa stal advokátom v rodnom Tisovci. Po vzniku Československa bol gemersko-malohontským županom, funkciu odovzdal v máji 1919 advokátovi Jankovi Jesenskému. Advokátmi v ďalšej generácii sa stali vnuci Štefana Marka Daxnera. Syn jeho dcéry Anny a jej manžela Jura Janošku, evanjelického biskupa, Juraj Janoška (1882 – 1945) vykonával advokáciu v Novom Sade (obhajoval v kovačikom procese) a v Trenčíne, po vzniku Československa v Liptovskom Mikuláši. Druhý vnuk Štefana Marka Daxnera, ktorý sa stal advokátom, bol Cyril Daxner (1904 – 1945), ktorý pochádzal z rodiny jeho syna Ivana Daxnera, ktorý si vzal za manželku Ľudmilu

v tej zvedavosti sa však skrýva akýsi kúsok úcty ... Kým z kancelárie odídu, vždy sa pozerú zvláštnym pohľadom na listiny na stole, na zväzky spisov vo farebných obaloch, na tučné právnické knihy, ktoré často ležia na stole otvorené. Ale o všetkých tých veciach, ktoré tvoria predmet mojej práce, nikdy nepovedia ani slovo. Iba sa na ne dívajú. Cítim, že majú pred nimi úctu. Z tých všetkých papierov vystupuje akési tajomstvo. A celá kancelária v nich vyvoláva akési úctivú zdržanlivosť!'' ÉRIZZO, P. – ÉRIZZO, E. Život advokátův. S. 228.

Jesenskú, dcéru advokáta Jána Jesenského Gašparé (a nevlastnú sestru advokáta a spisovateľa Janka Jesenského). Cyril Daxner pôsobil od roku 1934 ako advokát vo Vranove nad Topľou, až kým nebol pre odbojovú činnosť uväznený a deportovaný do Mauthausenu. Jeho brat Igor Daxner (1893 – 1960) bol krátko v roku 1929 koncipientom v Rimavskej Sobote u Vladimíra Bazovského, synovca lučeneckého advokáta Ľudovíta Bazovského, a po druhej svetovej vojne sa stal predsedom Národného súdu v Bratislave, predsedal senátu v procese proti Jozefovi Tisovi, Ferdinandovi Ďurčanskému a Alexandrovi Machovi, neskôr bol predsedom Najvyššieho súdu ČSR⁴⁶. Advokátom sa stal aj vnuk Sama Daxnera, syn jeho dcéry Boženy a evanjelického farára Emila Hanesa, Dalibor Hanes (1914 – 2007), ktorý pôsobil najskôr ako notársky kandidát u Vladimíra Daxnera, verejného notára v Hnúšti, a neskôr ako advokát v Banskej Bystrici⁴⁷. Rodina Daxnerovcov bola spojená nielen s rodinou Jesenských, ale aj s rodinou Fajnorovcov: spomínaný syn advokáta Sama Daxnera (1856 – 1949) právnik a dôstojník Vladimír Daxner (1888 – 1971), neskôr verejný notár v Rimavskej Sobote, si vzal za manželku Annu Emíliu Fajnorovú (1902 – 1984), dcéru advokáta Vladimíra Fajnora.

Bratia Mudroňovci a rodina Halašovcov

Bratia Mudroňovci patrili spolu s Milošom Štefanovičom a Štefanom Fajnorom k štvorici najvýznamnejších slovenských predprevratových advokátov. Michal Mudroň (1835 – 1887) a Pavol Mudroň (1835 – 1914) boli dvojčatá. Pochádzali z učiteľskej rodiny, spoločne študovali na Právnickej akadémii v Bratislave a na univerzite vo Viedni. Michal sa stal advokátom v roku 1860 v Bratislave a jeho osnovníkmi boli i Štefan Fajnor a Miloš Štefanovič, ktorý jeho kanceláriu nakoniec prevzal. Pavol si v roku 1862 otvoril kanceláriu s Ambrózom Pivkom v Turčianskom Sv. Martine. Jeho osnovníkmi okrem iných boli aj Matúš Dula, Jozef Kohút, Peter Jamnický, Gustáv Izák, ale aj Andrej Halaša (1852 – 1913) – etnograf, folklorista a divadelník, ktorý po tom, čo sa stal advokátom, si za manželku vzal jeho dcéru Annu (1864 – 1954) a nakoniec prevzal svokrovu kanceláriu. V povolání pokračoval aj ich syn Dušan Halaša (1883 – 1936), ktorý sa stal advokátom rovnako v Turčianskom Sv. Martine. Prevažnú časť koncipientskej praxe uňho vykonal syn jeho sestry Viery Mirko Škrovina (1909 – 1999), ktorý si advokátsku kanceláriu v rovnakom meste otvoril v roku 1938. Advokátom sa stal ešte v roku 1897 aj Pavlov syn Ján Mudroň (1866 – 1926), usadil sa v Trnave, neskôr presídlil do Turčianskeho Sv. Martina⁴⁸. Najmladšia dcéra Pavla Mudroňa Ľudmila sa vydala za advokáta Samuela Slabeyciusa (1873 – 1932)⁴⁹.

⁴⁶ K advokátom Daxnerovcom viac: KERECMAN, P. – MANIK, R. *História advokácie na Slovensku*. Bratislava : Eurokódex, 2011, s. 294 – 319.

⁴⁷ ĎURIŠKA, Z. Funkcionári advokátskych komôr na Slovensku 1875 – 1948 – výber biografii. In GAJDOŠOVÁ, M. – KERECMAN, P. – ĎURIŠKA, Z. – KUŠNÍR, J. – HELLENBART, V. *Advokátske komory na Slovensku v rokoch 1875 – 1948*. Bratislava : Slovenská advokátska komora vo vydavateľstve VEDA, 2018, s. 528 – 529.

⁴⁸ K advokátskemu pôsobeniu Muroňovcov a Halašovcov viac napr. KERECMAN, P. – MANIK, R. *História advokácie na Slovensku*. Bratislava : Eurokódex, 2011, s. 211 – 244.

⁴⁹ K Samuelovi Slabeyciusovi viac napr. ĎURIŠKA, Z. Funkcionári advokátskych komôr na Slovensku 1875 – 1948 – výber biografii. S. 580.

Rodina Jesenských

Aj otec spisovateľa a advokáta Janka Jesenského Ján Baltazár Jesenský Gašparé (1825 – 1889) bol advokátom. Pochádzal z národne uvedomelej zemianskej rodiny. Jeho brat František Jesenský bol notárom v Hornom Jasene. Advokátom sa stal v roku 1860, bol i členom prvého výboru Advokátskej komory v Banskej Bystrici. Po smrti jeho kanceláriu prevzal jeho synovec a koncipient Ján Vanovič (1856 – 1942), neskorší dlhoročný predseda Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine. Janko Jesenský (1874 – 1945) študoval právo na Právnickej akadémii v Prešove a na Univerzite v Kluži. Počas štúdia ho podporoval Andrej Halaša. Ako koncipient pracoval u Ľudovíta Bazovského (1872 – 1958) v Lučenci, potom u Juraja Mičuru (1851 – 1919) v Bytči, u Jána Ružiaka (1849 – 1921) v Liptovskom Mikuláši, Matúša Dulu (1846 – 1926) v Turčianskom Sv. Martine a Rudolfa Markoviča (1868 – 1934) v Novom Meste nad Váhom. Advokátsku kanceláriu si otvoril v roku 1906 v Bánovciach nad Bebravou a advokáciu vykonával až do odchodu na front. Počas vojny pôsobil v légiách v Rusku, po vojne bol županom Gemersko-malohontskej župy, nitrianskym županom a viceprezidentom Krajinského úradu. Advokátom v tretej generácii sa stal vnuk Jána Baltazára Jesenského (syn jeho syna Fedora, povolaním úradníka) Fedor Jesenský (1904 – 1949). Koncipientom bol u Miloša Vanča i Jána Vanoviča, advokátsku kanceláriu si otvoril v roku 1934 v Turčianskom Sv. Martine. Bol i členom výboru Advokátskej komory v Turčianskom Sv. Martine a je považovaný za spolutvorcu slovenského právnického názvoslovia⁵⁰.

Fajnorovci – tri generácie advokátov

Ďalší zo štvorice najvýznamnejších predprevratových advokátov Štefan Fajnor (1844 – 1909) bol pôvodne koncipientom Michala Mudroňa a neskôr sa stal advokátom v Senici. Jeho koncipientom bol i slovenský básnik a advokát Pavol Országh Hviezdoslav⁵¹. Štefan Fajnor bol známym obhajcom perzekvovaných príslušníkov slovenského národného hnutia – obhajoval v oroslánskom procese (1888), ale aj v rumunskom memorandovom procese v Kluži (1894), či v nitrianskom politickom procese, kde bol obžalovaným i advokát Rudolf Markovič (1903), obhajoval i kolegov advokátov Františka Veselovského (1904), či Vendelína Kutlika v jeho disciplinárnom konaní (1887). Advokátom sa stal i jeho syn Vladimír Fajnor (1875 – 1952), ktorý vykonával advokáciu osemnásť rokov vo Zvolene (1901 – 1918), neskôr sa stal zvolenským županom, prezidentom súdnej tabule v Bratislave, ministrom pre zjednotenie zákonov a organizáciu správy, ministrom spravodlivosti a prvým prezidentom najvyššieho súdu v Brne. Sestra Vladimíra Fajnora Emília, rod. Fajnorová, si za manžela vzala myjavského advokáta Jána Krnu (1862 – 1926). Do advokácie nastúpil aj ich syn Ivan Krno

⁵⁰ K advokátskemu pôsobeniu Janka Jesenského viac napr. ČAPLOVIČ, M. – KEREČMAN, P. *Advokát Janko Jesenský, spisovateľ a legionár*. Bratislava : SAK, 2014.

⁵¹ K tomu viac napr. JANČO, Š. *Advokát Pavol Országh Hviezdoslav*. Dolný Kubín : Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava, 2018; KEREČMAN, P. Štefan Fajnor a Vladimír Fajnor – otec a syn alebo advokát a sudca. *Bulletin advokácie*, 2008, č. 1 – 2, s. 53 – 59.

(1891 – 1968), významný diplomat a odborník v medzinárodnom práve. Aj Vladimírov syn Ľudevít Samuel Fajnor (1907 – 1983) sa stal advokátom, pôsobil v Bratislave od roku 1934, v rámci Akcie B bol v lete 1952 vyst'ahovaný s rodinou do Tomášoviec pri Lučenci, neskôr sa smel presťahovať do Banskej Bystrice, kde pôsobil ako podnikový právnik v Bytovom podniku⁵².

4. Advokáti otcovia a synovia

Ďalšiu dcéru Štefana Fajnora Boženu (1879 – 1957) si za manželku vzal Ľudovít Bazovský (1872 – 1958), ktorý bol u Štefana Fajnora koncipientom a neskôr sa stal advokátom v Lučenci. Z ich ôsmich detí sa piati synovia stali advokátmi (aj šiesty syn vyštudoval právo a nastúpil do advokácie ako koncipient, avšak advokátom sa nestal). Každý z nich vykonal aspoň časť koncipientskej praxe v otcovej kancelárii. Najstarší syn Ľudovít Bazovský, ml. (1901 – 1968) študoval právo v Paríži, advokátom sa stal v roku 1931 v Banskej Bystrici a advokáciu vykonával do roku 1950. Druhorodený Ján Bazovský (1903 – 1988) právo študoval v Prahe a Paríži, promoval v Bordeaux, advokáciu vykonával od roku 1931 v Bratislave, vymazaný zo zoznamu advokátov bol v decembri 1938 a po druhej svetovej vojne sa vyst'ahoval do USA. Aj Kazimír Bazovský (1904 – 1992) študoval právo v Prahe, aj on bol najprv koncipientom u otca, advokáciu vykonával od mája 1939 vo Zvolene, o tri roky sa presídlil do Banskej Bystrice, kde bol advokátom aj po vojne. Podobne Albert Koloman Bazovský (1905 – 1977) študoval v Prahe a na zahraničných univerzitách, promoval v Bratislave, advokáciu vykonával od roku 1937 postupne v Lučenci, Leviciach, Banskej Štiavnici, Ružomberku a Bratislave. Najmladší z bratov Oktáv Bazovský (1916 – 1990) právo študoval v Prahe, koncipientom bol u svojho švagra Gejzu Markovicha v Bratislave, potom u otca a brata Kazimíra. Advokátom sa stal v decembri 1943 v Bratislave, zapojil sa do Slovenského národného povstania, bol uväznený vo väznici Krajského súdu v Banskej Bystrici, za pomoci súdnych zamestnancov ušiel. Po vojne emigroval do Rakúska, neskôr žil vo Veľkej Británii. Posledný z bratov, ktorý študoval právo – Peter Pavol Bazovský (1906 – 1966) – po promócii v Bratislave vykonával koncipientsku prax, no advokátom sa nestal a pre promaďarskú orientáciu emigroval⁵³. Dcéra Ľudovíta Bazovského Viera Božena (1910 – 1996), povoláním lekárka, si za manžela vzala advokáta Gejzu Markovicha⁵⁴ (1906 – 1980). Gejza Markovich bol koncipientom u Otakara Jamnického v Bratislave, kde si v roku 1937 otvoril vlastnú kanceláriu. Advokátom sa stal aj synovec Ľudovíta Bazovského, syn jeho brata Kolomana Bazovského (1866 – 1950) Vladimír Bazovský (1893 – 1992), ktorý pôsobil v Rimavskej Sobote a Hnúšti. Vladimír Bazovský bol bratom maliara Miloša Alexandra Bazovského (1899 – 1968).

⁵² K Vladimírovi Fajnorovi viac napr. VOZÁR, J.: *Vladimír Fajnor*. Bratislava : Veda, 2017, k Štefanovi Fajnorovi napr.: KEREČMAN, P. Štefan Fajnor a Vladimír Fajnor – otec a syn alebo advokát a sudca. *Bulletin advokácie*, 2008, č. 1 – 2, s. 53 – 59.

⁵³ K synom Ľudovíta Bazovského viac napr. ŠRÁMKOVÁ, A. *Ľudovít Bazovský – nezlomný rodák slovenský?* Prešov : Universum, 2014, s. 224 a nasl.

⁵⁴ ĎURIŠKA, Z. *Genealógia rodu Bazovských*. Biografické štúdie, roč. 28, 2002, s. 220.

Aj ďalší predprevratový advokát Jozef Dérer (1856 – 1918), ktorý vykonával advokáciu v Malackách, kde organizoval i národný život, bol istý čas koncipientom Michala Mudroňa. Advokátom sa stal jeho syn Ivan Dérer (1884 – 1973), ktorý bol neskôr i ministrom pre zjednotenie zákonov a unifikáciu správy, ministrom školstva a ministrom spravodlivosti a nakoniec prezidentom Najvyššieho súdu v Brne⁵⁵. Advokáciu v Bratislave vykonával aj jeho bratranec Ján Dérer (1885 – 1924). Ivan Dérer si za manželku vzal dcéru advokáta Miloša Štefanoviča (1854 – 1904) Jelu Štefanovičovú (1892 – 1976). Jej sestra Tatiana (1890 – 1916) si za manžela vzala advokáta Ľudovíta Medveckého, syna advokáta Samuela Medveckého.

Samuel Medvecký (1845 – 1896) bol advokátom vo Zvolene, predtým bol koncipientom u Ľudovíta Turzu-Nosického v Banskej Bystrici. Advokátom bol aj jeho brat Alexander Medvecký (1852 – 1926), ktorý sa neskôr stal sudcom. Advokátmi sa stali i dvaja synovia Samuela Medveckého – Ľudovít Medvecký (1878 – 1954) a Ján Medvecký (1882 – 1956). Ich sestra Mária (1874 – 1934) si vzala za manžela advokáta a neskôr sudcu Ivana Turza (1871 – 1925), syna bansko-bystrického advokáta Ľudovíta Turzu-Nosického (1827 – 1896). Kanceláriu Samuela Medveckého po jeho smrti však ešte nemohli prevziať jeho synovia (starší Ľudovít v tom čase ešte iba študoval právo). Prevzal ju jeho bývalý koncipient, ktorý ju už počas jeho choroby viedol – Ján Vesel (1862 – 1931). Jeho syn Ivan Vesel (1901 – 1967) sa stal sudcom, dve z jeho dcér sa vydali za bansko-bystrických advokátov – Oľga (1893 – 1979) za Milana Izáka (1878 – 1918) a Zora (1905 – 1999) za Jána Paulendu (1900 – 1945)⁵⁶.

Aj senický predprevratový advokát Cyril Horváth (1864 – 1931), spolupracovník Štefana Fajnora, člen Slovenskej národnej rady, martinského deklaračného zhromaždenia⁵⁷ a neskôr verejný notár v Senici, odovzdal advokátske povolanie synovi – advokátovi a spisovateľovi Ivanovi Horváthovi (1904 – 1960). Ten bol koncipientom u Ivana Déreera, verejným notárom v Senici a neskôr tam pôsobil ako advokát. Po vojne bol poverenikom sociálnej starostlivosti, veľvyslancom v Budapešti. V roku 1954 bol nezákonne odsúdený v procese proti skupine tzv. buržoázných nacionalistov. Ivan Horváth je okrem iného i autorom viacerých poviedok a noviel, ktorých hlavným hrdinom je advokát⁵⁸.

Po tri generácie vykonávali advokáciu v Pezinku a Bratislave advokáti z rodiny Jamnických. Peter Jamnický (1840 – 1908) bol od roku 1872 advokátom v Pezinku. Vo

⁵⁵ K Jozefovi Dérerovi i Ivanovi Dérerovi viac napr. PEKNÍK, M. a kol. *Dr. Ivan Dérer – politik, právnik a publicista*. Bratislava : Veda, 2010; k ich advokátskemu pôsobeniu viac KEREČMAN, P. *Ivan Dérer – slovenský advokát, československý minister*. Bulletin slovenskej advokácie (v tlači).

⁵⁶ ĎURIŠKA, Z. Funkcionári advokátskych komôr na Slovensku 1875 – 1948 – výber biografii, s. 557 – 560, 595 – 597, 602.

⁵⁷ Medzi účastníkmi deklaračného zhromaždenia boli i ďalší advokáti – Ľudovít Bazovský, Ivan Dérer, Matúš Dula, Milan Ivanka, Fedor Jesenský, Rudolf Markovič, Juraj Mičura, Martin Mičura, Ján Ružiak, Emil Stodola (a jeho koncipient Juraj Slávik), Karol Štúr, Ján Vanovič. Pre úplnosť možno dodať, že aj vnuk Matúša Dulu (1846 – 1926), syn lekára Igora Dulu – Matúš Dula (1908 – 1972) nastúpil do advokácie a koncipientskú prax vykonával pred rokom 1936 v Bratislave okrem iných u Júliusa Paloviča v Bratislave a Antona Waldapfela

⁵⁸ K advokátskej činnosti Cyrila a Ivana Horvátha viac napr. KEREČMAN, P. *Advokát Ivan Horváth a advokáti v jeho diele*. Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2014.

svojej kancelárii ako koncipientov okrem iných zamestnával Miloša Štefanoviča, či Jozefa Déreera. Kanceláriu prevzal syn Otakar Jamnický (1878 – 1952), ktorý advokáciu vykonával v Bratislave od roku 1920 (až do 1948). Jeho sestra Agáta si vzala za manžela bratislavského advokáta Marcela Jankovicsa (1874 – 1948)⁵⁹. Otakarov syn Aristid Jamnický (1910 – 2000) bol koncipientom u otca a v roku 1939 sa stal advokátom v Bratislave⁶⁰.

Aj viacerí ďalší významní advokáti odovzdali svojim deťom advokátske povolanie. Syn národovca a martinského advokáta Ambróza Pivka (1832 – 1910) Vladimír Vojtech Pivko (1872 – 1953) vykonával advokáciu v Dolnom Kubíne, kým sa nestal oravským županom. Neskôr pôsobil ako verejný notár v Bratislave. Emil Stodola (1892 – 1945) bol advokátom v Liptovskom Mikuláši, v Budapešti a neskôr v Bratislave. Za manželku si vzal Vincenciu Polóniovú, ktorej sestra Božena bola prvou manželkou advokáta Ľudovíta Medveckého. Advokátom sa stal aj ich syn Emil Stodola, ml. (1906 – 1982). Po tom, čo vykonal u otca koncipienstku prax, mali s otcom od roku 1935 v Bratislave spoločnú advokátsku kanceláriu. Ďalší mikulášsky advokát Miloš Laučík (1883 – 1944) sa oženil s Kamilou, rod. Holéczyovou, dcérou mikulášskeho advokáta Jozefa Holéczyho, ktorého kanceláriu neskôr prevzal. Ich syn Ján Laučík (1912 – 1984) sa tiež stal advokátom. Aj syn ďalšieho predprevrátového advokáta Adolfa Kállaya (1848 – 1919) Jozef Kállay (1881 – 1939), pôvodcom z Liptovského Mikuláša, sa stal advokátom, neskôr bol liptovským županom, ministrom s plnou mocou pre Slovensko a potom verejným notárom v Bratislave⁶¹.

5. Advokáti – súrodenci

Okrem už spomínaných piatich synov advokáta Ľudovíta Bazovského vykonávali advokáciu v období Československa aj ďalší súrodenci.

Advokátmi sa stali synovia národnokultúrneho pracovníka a evanjelického farára Andreja Krnu – Miloš a Vladimír. Miloš Krno (1869 – 1917) bol koncipientom u Štefana Fajnora v Senici a stal sa advokátom v Novom Sade. Vladimír Krno (1874 – 1955) vykonal osnovnícku prax u brata Miloša a stal sa advokátom v Trnave, potom v Pezinku a od roku 1923 v Bratislave. Advokátom bol aj ich strýko Peter Krno (1844 – ?), ktorý pôsobil v Krupine a neskôr vo Vacove⁶².

Aj starší brat neskoršieho československého ministra zahraničných vecí odsúdeného na trest smrti vo vykonštruovanom procese, známeho prvorepublikového advokáta v Bratislave a poslanca Vladimíra Clementisa (1902 – 1952), Miroslav Clementis (1900 – 1950) sa stal advokátom, sídlil v Modrom Kameni. Hoci advokáciu bratia nikdy nevy-

⁵⁹ K Jamnickým viac ĎURIŠKA, Z. Funkcionári advokátskych komôr na Slovensku 1875 – 1948 – výber biografii, s. 539 – 541.

⁶⁰ Aristid Jamnický je autorom spomienkovej knihy, v ktorej spomína i na advokátske pôsobenie svojho otca: JAMNICKÝ, A. *Oprášené histórie*. Bratislava : Vydavateľ Jozef Malíček, 2002.

⁶¹ Právníčkou bola aj jeho dcéra Oľga Markovičová (1911 – 1999), ktorá právo študovala i na Sorbone.

⁶² *Biografický lexikón Slovenska*. Zv. V. Martin : Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav, 2013, s. 415 – 416.

konávali spoločne, časť koncipientkej praxe vykonali spolu u rovnakého advokáta v Lučenci (Andreja Margoča začiatkom roka 1926). Advokátkou bola i sestra Ľudmily Clementisovej, manželky Vladimíra Clementisa, Božena Pátková (1907 – 1973), ktorá advokáciu vykonávala v Prahe⁶³.

V Košiciach ako advokáti pôsobili bratia Štefan Rédeky (1883 – 1946) a Ladislav Rédeky, synovia tabulárneho sudcu v Košiciach Štefana Rédekyho, ktorý predtým pôsobil v Trenčíne. Advokátmi boli i bratia Šimkovicovci. Pavel Šimkovic (1890 – 1972) bol koncipientom u Milana Ivanku a Pavla Fábryho⁶⁴ a v roku 1924 sa stal advokátom v Bratislave. Ako koncipienta zamestnal i svojho nevlastného brata Alexandra Šimkovica (1901 – 1987), s ktorým mali neskôr spoločnú kanceláriu⁶⁵. Karol Štúr (1867 – 1925), synovec Ľudovíta Štúra, syn jeho mladšieho brata Jána Štúra, vykonával advokáciu v Trenčíne do roku 1923, keď sa stal verejným notárom. Advokátom bol i jeho brat Ľudovít Štúr (1860 – 1952). Ďalší brat Ján Štúr (1863 – 1917) sa stal sudcom⁶⁶.

6. Advokáti strýkovia a synovci

Ďalší signatár Martinskej deklarácie Rudolf Markovič (1868 – 1934) bol koncipientom u Jozefa Déreera v Malackách, od roku 1897 advokátom v Novom Meste nad Váhom, po vzniku ČSR bol po Vladimírovi Fajnorovi zvolenským županom a neskôr verejným notárom. Za poburovanie bol súdený v nitrianskom politickom procese (1903), obhajoval Svezozára Hurbana Vajanského, bol obhajcom i v banskobystrickom procese (1900). Advokátom sa stal jeho synovec, syn jeho brata lekára Júliusa Markoviča, Ivan Markovič (1888 – 1944). Koncipientnú prax vykonal u Miloša Krnu v Novom Sade, u svojho strýka Rudolfa Markoviča v Novom Meste nad Váhom a dokončil ju u Ivana Déreera. Bol ministrom obrany, ministrom pre zjednotenie zákonov, správcom ministerstva školstva a národnej osvety. Advokátmi sa stali aj jeho dvaja bratia – Vladimír Markovič (1902 – 1953) od roku 1935 v Myjave, a Pavol Markovič (1903 – 1981) od roku 1934 v Novom Meste nad Váhom. Ivan Markovič vykonával advokáciu spoločne s Ivanom Dérerom, Vladimírom Trslínom (1886 – 1947) a Jaroslavom Dvořákom (1894 – 1963). Neskôr sa v kancelárii stal advokátom i brat Dvořákovej manželky, spisovateľky Zuzky Zgurišky, Branislav Šimonovič (1904 – 1964), ktorý tam vykonal i osnovnícku prax. Sestra Ivana Markoviča – Elena (1891 – 1986) – si vzala za manžela advokáta Jána Štefana Petrikovicha (1878 – 1948), ktorý bol koncipientom u advokáta Jána Vesela vo Zvolene a Miloša Krnu v Novom Sade, advokáciu vykonával do roku 1922 v Kovačici, kde obhajoval Slovákov v Kovačickom procese (1907) a v období Československa bol verejným notárom v Košiciach⁶⁷.

⁶³ K advokátskemu pôsobeniu bratov Clementisovcov viac napr. KERECCMAN, P. *Advokáti Davisti – Vladimír Clementis, Ján Poničan* a Daniel Okáli. Bratislava : SAK, 2017.

⁶⁴ Bratislavský advokát a po vzniku ČSR prešovský župan Pavol Fábry (1891 – 1960) bol švagrom advokáta a starostu Košíc Pavla Nováka (1889 – 1967), ktorý si vzal za manželku jeho sestru Máriu, rod. Fábryovú (1900 – 1973).

⁶⁵ ĎURIŠKA, Z. *Funkcionári advokátskych komôr na Slovensku 1875 – 1948 – výber biografii*, s. 586 – 587.

⁶⁶ ĎURIŠKA, Z. *Funkcionári advokátskych komôr na Slovensku 1875 – 1948 – výber biografii*, 2018, s. 590.

⁶⁷ *Slovenský biografický slovník*. IV. zv., Martin : Matica slovenská, 1990, s. 451.

Aj synovec advokáta v Bytči a národného dejateľa Juraja Mičuru (1851 – 1919) Martin Mičura (1883 – 1946) pôsobil ako advokát v rovnakom meste, po vzniku Československa bol tekovským a nitrianskym županom, ministrom s plnou mocou pre správu Slovenska, potom prezidentom Vrchného súdu v Košiciach a v rokoch 1939 – 1943 predsedom Najvyššieho súdu v Bratislave⁶⁸. Liptovskomikulášsky advokát Ján Ružiak (1849 – 1921), poslanec uhorského snemu a neskôr aj Národného zhromaždenia v Prahe, u ktorého koncipoval okrem iných aj Emil Stodola, si vlastnú rodinu nezaložil, no advokátom sa stal jeho synovec Gustáv Ružiak (1902 – 1987), ktorý si otvoril advokátsku kanceláriu v roku 1930 v Košiciach. Jeho matka bola sestrou advokáta Gabriela Staroňá⁶⁹. Aj Daniel Okáli (1903 – 1987), známy literárny kritik a skalický advokát, mal strýka pôvodným povoláním advokáta. Jeho strýko Gejza Okályi (1878 – 1945) vykonával osnovnícku prax u Jozefa Holéczyho a Jána Ružiaka v Liptovskom Mikuláši, kde sa stal i advokátom. Neskôr pôsobil ako sudca – po vzniku Československa sa stal prezidentom Krajského súdu v Levoči a od roku 1934 Krajského súdu v Bratislave⁷⁰.

7. Otcovia advokáti a dcéry advokátky

Advokácia bola na Slovensku výlučne mužským povoláním do októbra 1925, keď bratislavský advokát Milan Ivanka zamestnal ako advokátsku koncipientku Lujzu Pappovú zo Žarnovice⁷¹. Do roku 1938 bolo do zoznamu advokátskych osnovníkov zapísaných 84 žien. Pretože advokátske komory neevidovali údaje o povolani otca, nemožno dnes uviesť koľko zo zapísaných osnovníčok pochádzalo z rodiny advokáta. O jedenástich z nich je však známe, že mali otca advokáta⁷², tri sudcu⁷³ a jedna notára⁷⁴.

Prvou advokátkou sa stala v roku 1931 Alžbeta Wildmannová, rod. Cziglerová, ktorá sídlila v Košiciach. Do roku 1938 bolo do zoznamu advokátov zapísaných 14 advokátok. Ani povolanie otca všetkých advokátok nie je známe. Z rodiny advokáta pochádzali napríklad advokátka Marta Schönherzová, rod. Ungárová (dcéra košického advokáta Jóna

⁶⁸ *Slovenský biografický slovník*. IV. zv., Martin : Matica slovenská, 1990, s. 163.

⁶⁹ ĎURIŠKA, Z. *Funkcionári advokátskych komôr na Slovensku 1875 – 1948 – výber biografí*, s. 574 – 575.

⁷⁰ K právnickému pôsobeniu Daniela Okáliho a Gejzu Okályho viac napr. KERECMAN, P. *Advokáti Davisti – Vladimír Clementis, Ján Poničan a Daniel Okáli*. Bratislava : SAK, 2017.

⁷¹ Prvé ženy na Slovensku mali doktorské promócie na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave v roku 1926 (Alžbeta Cziglerová, Margita Hozneková, Emma Okályiová – sesternica Daniela Okályho, Lujza Pappová, Helena Růžičková, Otília Váradiová)

⁷² Bratislavský advokát Milan Ivanka a dcéra Nadežda Hradská, prešovský advokát Karol Ferbstein, advokát v Zlatých Moravciach Žigmund Weiss a Anna Wienerová, rod. Weiszová, bratislavský advokát Rudolf Müller a Edita Pogorielová, rod. Müllerová, samorínsky advokát Žigmund Kardoš a Marta Sily, rod. Kardošová, Móric Herczfeld, advokát v Nových Zámkoch a Mariana Herczfeldová, bratislavský advokát Ľudovít Emery a Alžbeta Emeryová, bratislavský advokát Oskar Hantke Halmi a Judita Cottely, rod. Hantke Halmi, advokát v Zlatých Moravciach Móric Török a Edita Fleischmannová, rod. Töröková, košický advokát Max Elkán a Alžbeta Elkánová.

⁷³ Osnovníčka Dagmar Regina Vrbková, rod. Horáková bola dcérou sudcu Jaromíra Horáka, Flóra Richterová, rod. Forgáčová, bola dcérou tabulárneho sudcu v Košiciach Teodora Forgáča, Jarmila Papežová, rod. Zevlová, bola dcérou Václava Zevla – sudcu zemského súdu v Rokycanoch.

⁷⁴ Osnovníčka Juliana Presserová bola dcérou notára v Lietavskej Lúčke Rudolfa Pressera.

Ungára) a advokátka Lujza Miholová (dcéra komárňanského advokáta Fraňa Miholu). Advokátka Hermína Janečková bola dcérou prešovského sudcu Antona Janečku (advokátom bol aj jej brat Anton Janečka).

8. Advokátske manželstvá

Spomedzi štrnástich slovenských advokátok tohto obdobia uzatvorilo manželstvo s advokátom päť. Prvá slovenská advokátka Alžbeta Wildmannová, rod. Cziglerová, si vzala za manžela svojho koncipienta a neskôr advokáta Ernesta Wildmanna a advokáciu vykonávali spoločne. Manželom advokátky Jolany Radó, rod. Weiss, bol nitriansky advokát Juľo Radó, ktorý však zomrel, prv než sa stala advokátkou. Livia Goldsteinová, rod. Geigerová (Hegedusová), uzatvorila manželstvo najprv so svojim princípálom Leom Liebermanom, advokátom v Leviciach, jej druhým manželom bol Alexander Goldstein, advokát v Michalovciach, kde advokáciu i spoločne vykonávali. Jacqueline Kertészová, rod. Matznerová, si vzala za manžela svojho princípála Gabriela Kertésza a advokáciu vykonávali spoločne v Košiciach. Margita Wintersteinová, rod. Rosenbergová, sa vydala za Vojtecha Wintersteina a advokáciu vykonávali spoločne v Bánovciach. Advokátka Anna Solárová, rod. Svobodová, bola pôvodne od roku 1932 sudkyňou (advokátkou sa stala až v roku 1941), za manžela si vzala žilinského advokáta Júliusa Solára⁷⁵. V medzivojnovom období malo na Slovensku (minimálne) sedemnást' osnovníčok⁷⁶ alebo advokátok za manželov advokátov, dve advokátskych osnovníkov a tri právnikov pôsobiacich v inej oblasti ako v advokácii, jedna mala manžela sudcu⁷⁷.

9. Otec a syn predsedami advokátskej komory

Spomínaná strata práva advokátov voliť si výbor komory v medzivojnovom Československu, bola opatrením prijatým pôvodne v snahe prerušiť personálnu kontinuitu uhorských komôr. Medzi štátom menovanými funkcionármi komôr sa tak po roku 1921 neobjavujú potomkovia, či príbuzní pôvodných členov orgánov, resp. iba výnimočne⁷⁸.

⁷⁵ Pre úplnosť – advokátka Mária Čikvanová, rod. Stará, si za manžela vzala bratislavského okresného sudcu Davida Čikvana. Brat advokátky Gizely Šimkovej Ladislav Šimko bol zas sudcom.

⁷⁶ Z nich napríklad Nadežda Hradská, rod. Ivanková (dcéra advokáta Milana Ivanku), a bratislavský advokát Zdeněk Hradský (koncipient Milana Ivanku), Irena Porgesová a bratislavský advokát Ernest Ziegler, Viola Streichová, rod. Neumannová, a bratislavský advokát Alexander Streicher, Marie Papežová, rod. Zevlová, a bratislavský advokát Bohuslav Papež, Jozefína Janovitsová, rod. Straňáková, a Ladislav Janovič, advokát v Zlatých Moravciach, Blanka Löblová, rod. Quitová, a bratislavský advokát Otto Löbl, Mária Wittmannová, rod. Ferbsteinová (dcéra prešovského advokáta Karola Ferbsteina), a senecský advokát Marcel Wittmann, Lili Haberová, rod. Händlerová, a prešovský advokát Dávid Haber atď.

⁷⁷ K tomu viac: GAJDOŠOVÁ, M. – KEREČMAN, P. *Prvé ženy v slovenskej advokácii*. Bratislava: VEDA, 2015.

⁷⁸ Syn zvolenského advokáta Samuela Medveckého (1845 – 1896), ktorý bol desať rokov členom výboru Advokátskej komory v Banskej Bystrici – Ludovít Medvecký (1878 – 1954), rovnako advokát vo Zvolene, bol deväť rokov členom disciplinárneho súdu pri Najvyššom súde ČSR; podobne syn martinského advokáta Pavla Mudroňa (1835 – 1914), ktorý bol viac než štvrtstoročie členom výboru banskobystrickej advokátskej komory – Ján Mudroň (1866 – 1926) bol členom disciplinárneho súdu pri Najvyššom súde ČSR.

Avšak po štátoprávných zmenách v roku 1938, ktoré priniesli stratu časti československého územia a jeho pripojenie k Maďarsku, na tomto území sa, naopak, znova do funkcií v advokátskych komorách dostávajú advokáti spojení s pôvodne uhorskými komorami sídliaimi mimo československého územia⁷⁹. Za predsedu Advokátskej komory v Košiciach je v roku 1940 zvolený Aristid Aranyossy, syn Ladislava Aranyossyho, ktorý bol predsedom Advokátskej komory v Košiciach v rokoch 1888 – 1907.

Košický advokát Ladislav Aranyossy (1846 – 1907) bol synom advokáta Augustína Aranyossyho (1821 – 1881) a koncipientnú prax vykonal u prvého predsedu košickej advokátskej komory Michala Juhásza (1830 – 1888), od ktorého nakoniec funkciu predsedu komory i prevzal, keď sa Michal Juhász stal sudcom uhorskej Kráľovskej kúrie. Dvaja z troch synov Ladislava Aranyossyho – dvojčičky Aristid (1878 – 1955) a Andrej (1878 – 1929) – vykonali koncipientnu prax u otca, stali sa advokátmi v Košiciach a v období Československa vykonávali prax v spoločnej kancelárii. Aristid Aranyossy pôsobil vo funkcii predsedu druhej košickej advokátskej komory od roku 1940 až do zániku komory v roku 1945, po vojne vykonával advokáciu ešte desať rokov ako člen Advokátskej poradne č. 2 v Košiciach⁸⁰.

10. Záver

Advokácia ako každé ľudské povolanie má svoj osobitý obsah, jej príslušníkov spájajú osobité väzby, tvoria relatívne izolovaný okruh zasvätencom. Základy slovenských advokátskych rodín vznikli ešte v uhorských časoch. Obrana národných práv a ideová blízkosť slovenských advokátov vťahovala do diania i do advokátskeho povolania aj ich synov. Išlo o synov skúsených a rešpektovaných advokátov s prevažne pročeskoslovenskými postojmi. Boli významnými osobnosťami advokácie, ale aj nového štátu, do ktorého služieb vstúpili a ponúkli mu svoje vedomosti, pracovitosť i životnú skúsenosť.

Nová generácia ich detí bola na výkon povolania dobre odborne pripravená. Vedomosti a praktické skúsenosti dostali v rodine, ich otcovia nevychovali konkurenciu. Vedomosti mali stále svoju hodnotu, veď *„advokát môže mať nejaký význam iba potiaľ, pokiaľ sa dovoľáva práva a iba potiaľ, pokiaľ sa môže vykázať svojimi znalosťami aspoň rovnakými ako sú právne vedomosti tých proti ktorým zápasí a väčšími ako znalosti tých, za ktorých zápasí“*⁸¹. Synovia poznali praktický chod kancelárie otcov, boli mnoho rokov jej súčasťou. Mohli pozorovať svojich otcov pri práci. Pre advokáciu sa advokátske rodiny stali nositeľom tradičných etických hodnôt advokácie a odbornosti.

Vždy bolo a dodnes je úlohou i povinnosťou advokátov vychovávať svojich nasledovníkov v povolani. Odovzdávajú im svoje vedomosti, praktické návyky, znalosť taktiky zastupovania, skúsenosti, ale svojím vzorom najmä formujú celkové chápanie advo-

⁷⁹ Napríklad do funkcie člena výboru Advokátskej komory v Balážskych Ďarmotách sa vracia bývalý predseda tejto komory Ernest Csermák, advokát v Šahách, členom výboru druhej košickej advokátskej komory sa stáva člen výboru komory pred rokom 1921 Mikuláš Pajor.

⁸⁰ K tomu podrobnejšie: KEREČMAN, P. *Advokáti Aranyossyovci a Košická advokátska komora*. (1. a 2. časť). Bulletin slovenskej advokácie, č. 3/2013, s. 56 – 61, č. 4/2013, s. 50 – 54.

⁸¹ KVĚT, K. *Advokacie*. S. 32.

kácie a tým aj jej budúcnosť. Odovzdáva sa tak najväčšia nehmotná hodnota povolania, jeho prapodstata, ktorú sa nie je možné naučiť inak než osobnou skúsenosťou. Každý advokát formuje koncipienta na svoj vlastný obraz. No miera ochoty poddať sa takému formovaniu a miera intenzity snahy advokáta o odovzdanie týchto hodnôt sú z pochopteľných dôvodov vyššie práve v rodine. Sú podporené autoritou rodiča a náklonnosťou dieťaťa.

Práve tento aspekt a zároveň aj význam advokátskych rodín zdôrazňujú aj Pierluigi a Ettore Érizzo, keď píšú, za čo vďačia svojmu otcovi – advokátovi, ktorý im prenechal povolanie: „*Otec, ukázal si nám dôvod a cieľ života: naučil si nás milovať prácu. Tento dar, ktorý si nám dal nespočíva v slovách, ale v konaní a v príklade. Hlavne tým, že si nás bral so sebou na súd a umožňoval si nám tak zúčastniť sa na svojich sporoch, tým si nás bez slov naučil milovať túto našu prácu, toto naše povolanie. Máme ho radi, pretože ty si ho nesmierne miloval, pretože si sa mu venoval so zápalom kňaza, pretože si nám ukázal, aké môže byť toto povolanie vznešené a dobré, ak ho vykonáva človek čestný; pretože si nás s ním spojil a naučil si nás byť advokátom.*“⁸²

Literatúra

- Batovecív almanach. Politický kalendár Československej republiky na rok 1929. Ročník XXXVII. Praha : F. B. Batovec, 1929
- Biografický lexikón Slovenska. I. – V. zv. Martin : Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav, 2002
- ČAPLOVIČ, M. – KEREČMAN, P. Advokát Janko Jesenský, spisovateľ a legionár. Bratislava : SAK, 2014
- ĎURIŠKA, Z. Genealógia rodu Bazovských. Biografické štúdie, roč. 28, 2002
- ĎURIŠKA, Z. Funkcionári advokátskych komôr na Slovensku 1875 – 1948 – výber biografíí In GAJDOŠOVÁ, M. – KEREČMAN, P. – ĎURIŠKA, Z. – KUŠNÍR, J. – HELLENBART, V. Advokátske komory na Slovensku v rokoch 1875 – 1948. Bratislava : Slovenská advokátska komora vo vydavateľstve VEDA, 2018
- ÉRIZZO, P. – ÉRIZZO, E. Život advokátův. Praha : Novina, 1941
- FAJNOR, V. Práca slovenských právnikov pred prevratom a v prvom desaťročí Republiky. Právny obzor, 1928, č. 14, s. 406 – 420
- FAJNOR, V: Bratia Mudroňovci, Štefan Fajnor a Miloš Štefanovič. Právny obzor, č. 9, roč. XVIII/1935
- GAJDOŠOVÁ, M. – KEREČMAN, P. Prvé ženy v slovenskej advokácii. Bratislava : VEDA, 2015
- HRUDKA, J. Advokát na stříbrném plátně. Bulletin advokacie, č. 7 – 8/2006
- JAMNICKÝ, A. Oprášené histórie. Bratislava : Vydavateľ Jozef Malíček, 2002
- JANČO, Š. Advokát Pavol Országh Hviezdoslav. Dolný Kubín : Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava, 2018
- KEREČMAN, P. Advokát Ivan Horváth a advokáti v jeho diele. Bratislava : Slovenská advokátska komora, 2014
- KEREČMAN, P. – MANIK, R. História advokacie na Slovensku. Bratislava : Eurokódex, 2011
- KEREČMAN, P. Štefan Fajnor a Vladimír Fajnor – otec a syn alebo advokát a sudca. Bulletin slovenskej advokacie, 2008, č. 1 – 2
- KEREČMAN, P. Advokáti Aranyossyovci a Košická advokátska komora. (1. a 2. časť). Bulletin slovenskej advokacie, č. 3/2013, s. 56 – 61, č. 4/2013
- KLENKO, Š. Poistenie advokátov. In Prvý sjazd advokátov zo Slovenska a Podkarpatskej Rusi v Bratislave dňa 6. a 7. apríla 1935. Sostavil Výkoný výbor sjazdu. Vydal vlastným nákladom I. Sjazd advokátov na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, 1935
- KVĚT, K. Advokacie. Příspěvek k sociologii advokátního stavu. Praha : Nakladatelství L. Mazáč, 1938

⁸² ÉRIZZO, P. – ÉRIZZO, E. *Život advokátův*. S. 1, 11.

- Magyarország tisztí czim – és Névtára 1918. Budapest: Pesti Könyvnyomda – Ráeszvény – Társaság, 1918
- PEKŇÍK, M. a kol. Dr. Ivan Dérer – politik, právnik a publicista. Bratislava : Veda, 2010
- První odborový sjezd československých právniků 1936, Praha, 1936
- Ročenka československé republiky. Ročník V., Praha, 1926
- Ročenka Republiky Československé. Praha : Orbis, 1935
- Ročenka Republiky Československé. Praha : Orbis, 1938
- Ročenka Republiky Československé. Ročník II. Praha, 1923
- Slovák, 1931, 1933
- Slovenský biografický slovník. I. – VI. zv. Martin : Matica slovenská, 1986 – 1994
- Soznam členov advokátskych komôr na Slovensku. Turčiansky Sv. Martin, 1940
- ŠRÁMKOVÁ, A. Ludovít Bazovský – nezlomný rodák slovenský? Prešov : Universum, 2014
- Štatistická príručka Slovenska. Bratislava, Štátny plánovací a štatistický úrad, 1947
- Věstník Ministerstva spravedlnosti, ročník XVIII (1936)
- VOZÁR, J. Vladimír Fajnor. Bratislava : Veda, 2015
- Zák. čl. XXXIV/1874 advokátsky poriadok
- Nariadenie vlády č. 538/1919 Sb. z. a n., ktorým sa menia obvody niektorých advokátskych komôr na Slovensku
- Nariadenie ministra – plnomocníka vlády Československej republiky pre správu Slovenska č. 5/1919 Úradných novín o jednotnej skúške sudcovskej a advokátskej
- Nariadenie ministra – plnomocníka vlády Československej republiky pre správu Slovenska č. 130/1919 Úradných novín o advokátskych a sudcovských skúškach
- Zák. č. 83/1920 Sb. z. a n. o dočasnej úprave advokácie
- Zák. č. 167/1920 Sb. z. a n. o dočasnej úprave činnosti advokátskych komôr na Slovensku
- Nariadenie ministra – plnomocníka vlády Československej republiky pre správu Slovenska č. 9/1921 Úradných novín o preložení sídla komisie pre jednotnú skúšku sudcovskú a advokátsku
- Zák. č. 40/1922 Sb. z. a n., ktorým sa menia niektoré ustanovenia o advokátoch
- Zák. č. 144/1936 Sb. z. a n., ktorým sa menia a doplňujú niektoré ustanovenia o advokátoch
- Opatrenie Stáleho výboru č. 284/1938 Sb. z. a n. o dočasnej úprave niektorých otázok týkajúcich sa advokácie